

Őszentsége XXIII. János pápa
Veterum Sapientia
apostoli konstitúciója
a latin nyelv tanulmányozásának előmozdítására

JÁNOS PÜSPÖK
ISTEN SZOLGÁINAK SZOLGÁJA
ÖRÖK EMLÉKEZETŰL

Az ősi világ bölcsessége, amelyet gondosan megőrzött a görög és római irodalom, és az ősi népek valóban híres tanítása, kétség kívül előre jelezte az Evangélium hajnalát, amely Evangéliumot Isten Fia, „a kegyelem és igazság Bírója és Tanítója, az emberi nem Fénye és Vezetője”¹ meghirdetett a földön.

Ez volt az egyházatyák és egyháztanítók véleménye. Az ókor ezen kimagasló irodalmi műveiben felismerték az ember lelki felkészülését azokra a természetfeletti értékekre, amelyeket Jézus Krisztus közölt az emberiséggel, hogy „beteljesítse a történelmet”.²

Így a kereszténység kezdete nem jelentette az ember korábbi eredményeinek eltörlését. Semmi nem veszett el, ami valamilyen módon igaz, igazságos (helyes), nemes és szép volt.

Tiszteletreméltó nyelvek

Az Egyház ennek a bölcsességnek irodalmi megnyilvánulásait mindig is magasra értékelte. Különösen is nagyra tartja a görög és a latin nyelvet, amelyet, mint egy arany öltözetet, borított magára a bölcsesség. De ugyanígy üdvözölte más tiszteletreméltó nyelvek használatát is, amelyek keleten virágoztak. Hiszen ez utóbbiak is nem kis hatással voltak az emberiség és a civilizáció fejlődésére. Azáltal, hogy az Egyház ezeket a nyelveket a szent liturgiákba és a Szentírás különböző fordításaiba is bevezette, bizonyos helyeken érvényben maradtak egészen napjainkig, állandóan tanúskodva az ókor élő hangjáról.

Az elsődleges hely

De ezen nyelvek sokasága között az elsődleges helyet kétségkívül annak a nyelvnek kell megadni, amelynek eredete Latium-ban található, és amely később a kereszténységnek az egész Nyugaton történt elterjedése oly csodálatos eszközének bizonyult.

És mivel Isten különleges gondviselése nyomán ez a nyelv oly sok nemzetet egyesített a Római Birodalom tekintélye alatt – és tette ezt oly sok évszázadon át –, ez a nyelv az Apostoli Szentszék törvényes nyelve is lett.³ Megőriztetvén az utókornak, az Európa keresztény népei közötti egység köteléke lett.

A latin nyelv természete

Természetéből fakadóan, a latin nyelv igen alkalmas a kultúra bármely formájának a népek közötti terjesztésére. Nem támaszt semmilyen féltékenységet. Nem részesít előnyben egyetlen nemzetet sem, hanem mindenkinek egyenlő pártatlansággal áll rendelkezésére, és mindenki számára egyenlőképp elfogadható.

Nem felejthetjük el a latin nyelv jellegzetes nemességét sem, amely megmutatkozik a beszédben. „Tömör, változatos és harmonikus stílusa, telve fenséggel és méltósággal”,⁴ világossá és hatásossá teszi a kifejezéseket.

A latin nyelv megőrzése a Szentszék által

Ezek miatt az okok miatt az Apostoli Szentszék mindig is azon fáradozott, hogy megőrizze a latin nyelvet, méltónak tartva azt arra, hogy használja tanítói tekintélyének gyakorlása közben, „mennyei igazságai és szent törvényei ragyogó öltözeteként.”⁵ Továbbá az Egyház megköveteli felszentelt szolgáitól is, hogy használják azt, mert így, bárhol is legyenek, a leghatékonyabb módon tudják elsajátítani a Szentszék álláspontját valamely ügyben, ill. a legkönnyebben így tudnak kommunikálni a Szentszékekkel és egymással.

Így „ennek a nyelvnek ismerete és használata”, amely oly szorosan összefonódott az Egyház életével, „nem is annyira kulturális vagy irodalmi, hanem vallási okokból fontos.”⁶ Ezek a szavak Elődünk, XI. Pius pápa szavai, aki vezetése mellett elrendelt egy tudományos kutatást is a tárggyal kapcsolatban, és a latin nyelvnek három tulajdonságára mutatott rá, amely megfelel az Egyház természetének. „Mert az Egyháznak, pontosan mivel átöleli mind a nemzeteket, és arra rendeltetett, hogy fennmaradjon az idők végezetéig, szüksége van egy olyan nyelvre, amely egyetemes, változatlan és nem köznyelv.”⁷

Egyetemes

Mivel „minden egyháznak a Római Egyház körül kell gyülekeznie”,⁸ és mivel a Pápának „igazi, rendes és közvetlen püspöki hatalmuk van az összes és mindenegyes egyház felett, és az összes és mindenegyes Főpásztor felett, akárcsak a hívők felett is”,⁹ tartozzon bármely rítushoz vagy nyelvhez, különösen is kívánatosnak tűnik, hogy a kölcsönös kommunikáció eszköze egységes és egyetemes legyen, különösen az Apostoli Szentszék és az ugyanazt a latin rítust használó egyházak között.

Amikor tehát a Római Pápák tanítani akarják a katolikus világot, vagy amikor a Római Kúria Kongregációi olyan ügyekkel foglalkoznak, vagy olyan dekrétumokat alkotnak meg, amelyek a hívők egész Közösségét érintik, változatlanul a latin nyelvet használják, mint a minden nemzet számára elfogadható anyai hangot.

Változatlan

Továbbá az Egyház nyelvének nemcsak egyetemesnek, de változatlannak is kell lennie. A modern nyelvek ki vannak téve a változásnak, és egyikük sem áll felette a másoknak tekintély szempontjából. Így ha a Katolikus Egyház igazságait rábíznánk közülük némelyekre, ezen igazságok jelentéstartalmai, a maguk változatosságában, nem mindenki számára nyilvánulnának meg elégséges világossággal és pontossággal. Ráadásul nem lenne olyan nyelv, amely közös és változatlan normaként szolgálna, hogy annak segítségével lehessen meghatározni a többi fordítás pontos jelentését.

A latin viszont valóban ilyen nyelv. Szilárd és változatlan. Már régen megszűnt az az idő, amikor még a szavak jelentéstartalmának változása – amely a nyelv napi, köznyelvi használatának eredménye – hatással volt rá. Igaz, néhány latin szó új jelentéstartalmat kapott, ahogy a keresztény tanítás kifejlődött, és magyarázni, ill. védeni kellett azt, de azóta ezek a jelentéstartalmak elfogadottakká és szilárdan megalapozottakká váltak.

Nem köznyelv

Végezetül, a Katolikus Egyház olyan méltósággal bír, amely messze felülmúl minden merőben emberi társadalmat, mivel Őt Krisztus Urunk alapította. Egészen alkalmas tehát, hogy a nyelv, amelyet használ, nemes, fenséges és nem-köznyelv legyen.

Ezenkívül, a latin nyelvet „valóban katolikusnak nevezhetjük”.¹⁰ Hiszen ezt a nyelvet megszentelte az Apostoli Szentszék, minden Egyház Anyja és Tanítómestere, által történt állandó használata, és úgy kell azt becsülni, mint „egyedülálló értékű ... kincset”.¹¹ Általános útleveél a ókeresztény írók és az Egyház tanítását tartalmazó dokumentumok helyes megértéséhez.¹² Igen hatékony kapocs is, amely csodálatos folytonosságban kapcsolja össze a ma Egyházát a múlt és a jövő Egyházával.

A latin nyelv nevelő értéke

Senki nem vonhatja kétségbe akár a rómaiak nyelvének, akár általában hatalmas irodalmuknak alakító és nevelő értékét. Az egyik leghatékonyabb formálása a még alakítható fiatal elmének. Gyakoroltatja, megérieli és tökéletesíti az értelem és a szellem alapvető képességeit. Fokozza a bölcsességet, és élesíti az ítélőképességet. Segíti a fiatal elmét, hogy pontosan értse meg a dolgokat, és az értékek igazi érzékét alakítja ki. Ugyancsak eszköze a kiemelkedően értelmes gondolatra és beszédre való tanításnak.

Egy természetes eredmény

Egészen nyilvánvalóvá válik mindezek megfontolásából, hogy a Római Pápák miért magasztalták oly gyakran a latin nyelv kiválóságát és fontosságát, és miért írták elő annak tanulmányozását és a világi, valamint rendi klérus által való használatát, előre látván azokat a veszélyeket, amelyek a latin nyelv elhanyagolásából fakadnának.

Elhatározás a latin nyelv megtartása mellett

És Mi Magunk is, ösztönözve azon indokok súlyától, amely indokok sarkallták Elődeinket és a tartományi zsinatokat,¹³ teljes szilárdsággal elhatároztuk, hogy visszaállítjuk ezt a nyelvet a maga méltó helyére, és megteszünk minden tőlünk telhetőt, hogy előmozdítsuk annak tanulmányozását és használatát. A latin nyelv használatát sok területen megkérdőjelezték, és sokan kérdezik, mi az Apostoli Szentszék véleménye az üggyel kapcsolatban. Elhatároztuk tehát, hogy ebben a dokumentumban alkalmas irányelveket jelentetjük meg, hogy így biztosítsuk, hogy a latin nyelv ősi és megszakíthatlan használata megmaradjon, és ahol szükséges, visszaálljon.

Úgy gondoljuk, elég világosan kifejeztük véleményünket a tárggyal kapcsolatban, amikor a következő szavakat intéztük kiváló latinisták egy csoportjához: „Sajnálkozunk, hogy oly sokan, akiket rejtélyes módon elkápráztatott a tudományos fejlődés, feladatuknak tekintik a latin nyelv és segédtudományai tanulmányozásának kiűzését vagy korlátok közé szorítását. ... Mégis, a tudomány sürgetése ellenére is, Mi Magunknak az a véleményünk, hogy pontosan az ellenkező irányvonat kell követni. A legnagyobb hatással az elmére azok a dolgok vannak, amelyek jobban megfelelnek az emberi természetnek és méltóságnak. Ezért a legnagyobb buzgósággal kell megszerezni mindazt, ami neveli és nemesíti az értelmet. Máskülönben a szegény halandó teremtmények olyanokká válnak, mint a gépek, amelyeket épített: hideg, kemény és szeretet nélküli.”¹⁴

RENDELKEZÉSEK A LATIN NYELV TANULMÁNYOZÁSÁNAK ELŐMOZDÍTÁSA ÉRDEKÉBEN

Alaposan megfontolva mindazt, amit fentebb előadtunk, Hivatalunk teljes tudatában és Tekintélyünk erejében, elhatározzuk és megparancsoljuk a következőket:

Felelősség az alkalmazásért

1. A püspökök és a rendi főelöljárók igyekezzenek biztosítani, hogy szemináriumokban és iskoláikban, ahol serdülő fiatalokat nevelnek a papságra, mindenki szorgalmasan

betartsa az Apostoli Szentszék határozatát az ügyel kapcsolatban, és nagy gondossággal engedelmeskedjenek előírásainknak.

2. Gyakorolván atyai gondoskodásukat, örködjenek, nehogy akárki is, aki joghatóságuk alá tartozik, és aki éhezik a forradalmi változásokra, a latin nyelvnek a magasabb szent tanulmányokban és a liturgiában való használata ellen írjon, vagy nehogy valaki is előítéletei miatt könnyedén vegye a Szentszék akaratát ebben a tárgyban, vagy azt hamisan értelmezze.

A latin nyelv tanulmányozása mint előfeltétel

3. Ahogyan az Egyházi Törvénykönyvben (1394. kánon) található, és ahogyan azt Elődjeink megparancsolták, mielőtt az egyházi intézmények diákjai megkezdnek egyházi tanulmányaikat, elégségesen hosszú időn keresztül oktassák őket a latin nyelvre a legkiválóbb tanárok, a legnagyobb pontossággal követvén a kijelölt módszert. „És ennek okáért: nehogy később, amikor megkezdik magasabb tanulmányaikat, ... a nyelv kellő ismeretének hiánya miatt ne tudják teljesen megérteni a hittételeket, vagy ne tudjanak részt venni azokban az egyetemi disputációkban, amelyek oly kiváló intellektuális képzést biztosítanak a fiatal emberek számára a hit megvédése érdekében.”¹⁵

Kívánjuk, hogy ugyanezt a szabályt alkalmazzák azokra is, akiket Isten előrehaladott korban hív meg a papságra, és akiknek klasszikus képzését vagy elhanyagolták, vagy túlságosan felületesen kezelték. Senkit ne engedjenek a filozófiai és teológiai tanulmányokhoz addig, amíg teljesen meg nem alapozták latintudását, és amíg nem tudja használni azt.

A hagyományos „curriculum” helyreállítása

4. Mindenütt, ahol a latin nyelv tanulmányozása lecsökkent azáltal, hogy a tanulmányi rendet az állam által a nyilvános iskolák számára előírt rendhez alakították, és ez azt az eredmény hozta, hogy a nyelv tanítása már nem olyan teljes és alapos, ott teljesen állítsák helyre a nyelv tanításának hagyományos módszerét. Ez a Mi akaratunk, és senki sem kétkelhet afelől, hogy szükséges szigorúan örködni a tanulmányok fölött, amelyeket az Egyház intézményeinek növendékei végeznek; és ez nem csak a tantárgyak számára és fajtájára vonatkozik, hanem az ezen tantárgyakra szánt időre is. Ha a körülmények azt követelik, hogy a curriculumhoz a megszokottakon kívül további tantárgyakat is hozzáadjanak, ebben az esetben vagy hosszabbítsák meg a tanulmányok idejét, vagy pedig ezeket az új tantárgyakat sűrítsék össze, esetleg tegyék át más időpontra.

A szent tantárgyakat latinul kell előadni

5. Sok korábbi intézkedésnek is megfelelően, a szent tárgyakat latinul kell tanítani, amely nyelvet sok évszázados tapasztalat alapján „a legalkalmasabbnak kell tartanunk arra, hogy a legnehezebb és legmélyebb gondolatokat és fogalmakat a lehető legkönnyebben és világosan magyarázzuk meg”. Ugyanis amellett, hogy már hosszú ideje annak, hogy szókészlete a legalkalmasabb és egyértelmű kifejezésekkel lett gazdagabb, amely szókészletet a leginkább alkalmasnak találjuk arra, hogy a maga teljességében őrizze meg a katolikus hitet, nem kis mértékben arra is szolgál, hogy megmossa a haszontalan bőbeszédűséget.

Ezért ezen tudományok egyetemi tanárai kötelesek latinul előadni, és latin nyelven írt könyveket használni. Ha a latin nyelv nem kellő ismerete valakit akadályoz abban, hogy

ezen rendelkezésünknek engedelmessé, ezeket a személyeket fokozatosan fel kell váltani olyanokkal, akik alkalmasak erre a feladatra. Bármilyen nehézség merüljön is fel akár a diákok, akár a professzorok részéről, ezt a püspököknek és rendi előjáróknak türelemmel, de a leírtakhoz való ragaszkodással, a tanároknak pedig jóakarattal kell megoldaniuk.

A Latin Akadémia

6. Mivel a latin az Egyház élő nyelve, meg kell felelnie a naponta növekvő nyelvi követelményeknek. Új szavakkal kell ellátni, amelyek alkalmasak és megfelelőek a modern dolgok kifejezésére, szavakkal, amelyek egységesek és egyetemesek lesznek használatukban, és az ősi latin nyelv géniuszának megfelelően alkották meg őket. Ezt a módszert követték a Szentatyák és a legkiválóbb skolasztikus írók is.

Ezen célból, tehát, meghagyjuk a Szemináriumok és Egyetemek Szent Kongregációjának, hogy állítson fel egy Latin Akadémiát, egy, a latin és görög nyelvek professzorainak nemzetközi csoportjával. Ezen Akadémia legfontosabb feladata – hasonlóan az egyes nemzeti Akadémiákhoz, amelyeket azért alapítottak, hogy fejlesszék saját nyelvüket – az lesz, hogy felügyelje a latin nyelv megfelelő fejlődését, bővítve a latin szókincset ott, ahol az szükséges, olyan szavakkal, amelyek megfelelnek a latin különleges karakterének és színének.

Irányítani fogja a latin nyelv tanításával foglalkozó iskolákat is, különösen a keresztény iskolákat. Ezen iskolák feladata az lesz, hogy a latin nyelvnek egy teljesebb megértését adja, és képessé tegyen ezen nyelv megfelelő eleganciával történő használatára, akár szóban, akár írásban. Azok számára jönnek majd létre, akik feladata a latin nyelv szemináriumokban és egyházi intézményekben való tanítása, dekrétumok és döntések megírása, vagy éppen a Szentszék, az egyházmegyei kúriák és szerzetesrendek hivatalaiban a levelezés lefolytatása

A görög nyelv tanítása

7. A latin nyelv szorosán kötődik a göröghöz, mind struktúrájában, mint pedig létező művei fontosságában. Ezért, ahogyan azt Elődeink gyakran elrendelték, azokat, akik a jövőben az oltárnál teljesítik majd szolgálatukat, az általános és középiskolákban tanítsák görögre is. Így amikor majd elérkeznek a magasabb tudományokhoz – különösen, ha szentírástudományból vagy teológiából akarnak fokozatokat nyerni –, képesek lesznek használni és helyesen megérteni a skolasztikus filozófia forrásait; de nem csak ezt, hanem a Szentírás, a liturgia és a Szentatyák eredeti szövegeit is.¹⁷

Syllabus a latin nyelv tanításához

8. Továbbá meghagyjuk a Szemináriumok és Egyetemek Szent Kongregációjának, hogy a latin nyelv tanításához készítsen egy Syllabus-t, amelyet mindenkinek hűségesen meg kell tartania. A Syllabus azok számára, akik követik azt, biztosítja majd a nyelv megfelelő megértését és használatát. A püspöki bizottságok átrendezheti majd ezt a Syllabus-t, ha ez szükséges, de soha nem rövidíthetik azt le, ill. nem változtathatják meg természetét. Az Ordináriusok ne merészeljék addig érvényesíteni saját elgondolásaikat, amíg azokat meg nem vizsgálta és jóvá nem hagyta az említett Szent Kongregáció.

Végül Apostoli hatalmunk erejében, akaratunkkal és parancsunkkal ezen Konstitúciónk minden határozatát, rendelkezését, megállapítását és javaslatát szilárdan kihirdetjük és megerősítjük, minden ellenkező értelmű rendelkezés ellenére, még ha külön említést is igényelne.

Kelt Rómában, Szent Péternél, Szent Péter Trónusának ünnepén, február hónap 22-ik napján, az 1962-es esztendőben, pápaságunk negyedik évében.

XXIII. JÁNOS PÁPA

Jegyzetek

1. Tertullianus, Apol. 21: Migne, FL 1, 294.
2. Eph. 1, 10.
3. Epist. S. Cong. Stud. Vehementer sane, ad Ep. universos, July 1, 1908: Ench. Cler., N. 820. Cf. also Epist. Ap. Pit XI, Unigenitus Dei Filius, Mar. 19, 1924: AAS 16 (1924), 141.
4. XI. Pius, Epist. Ap. Officiorum omnium, Aug. 1, 1922: AAS 14 (1922), 452-453.
5. XI. Pius, Motu proprio Litterarum latinarum, Oct. 20, 1924: AAS 16 (1924), 417.
6. XI. Pius, Epist. Ap. Officiorum omnium, Aug. 1, 1922: AAS 14 (1922), 452.
7. Ibid.
8. St. Iren., Adv. Haer. 3, 3, 2: Migne PG 7, 848
9. Cf. CIC, can. 218, pars. 2
10. Cf. XI. Pius, Epist. Ap. Officiorum omnium, Aug. 1, 1922: AAS 14 (1922), 453
11. XII. Pius, Al. Magis quam, Nov. 23, 1951: AAS 43 (1951), 737
12. XIII. Leó, Epist. Encycl. Depuis le jour, Sept. 8, 1899: Acta Leonis XIII, 19 (1899), 166.
13. Cf. Collectio Lacensis, espec. vol. III, 1018s. (Cone. Prov. Westmonasteriense, a (1859); Vol. IV, 29 (Conc. Prov. Parisiense, a 1849); Vol. IV, 149, 153 (Cone. Prov. Rhemense, a 1849); Vol. IV, 359, 861 (Conc. Prov. Avenionense, a 1849); Vol. IV, 394, 396 (Cone. Prov. Burdigalense, a 1850); Vol. V, 61 (Cone. Strigoniense, a 1858); Vol. V. 664 (Conc. Prov. Colocense, a 1863); Vol. VI, 619 (Synod. Vicariatus Suchnensis, a 1803)
14. International Convention for the Promotion of Ciceronian Studies, Sept. 7, 1959, in Discorsi Messaggi Colloqui del Santo Padre Giovanni XXIII, I, pp. 234-235. Cf. Address to Roman Pilgrims of the Diocese of Piacenza, April 15, 1959, in LOsservatore Romano April 16, 1959; Epist. Pater misericordiarum, Aug. 22, 1961, in AAS 53 (1961), 677; Address given on the occasion of the solemn inauguration of the College of the Philippine Islands at Rome, Oct. 7, 1961, in LOsservatore Romano, Oct. 9-10, 1961; Epist. lucunda laudatio, Dec. 8, 1961: AAS 53 (1961), 812 [English summary in TPS, VII, 367-8.]
15. Pius XII, Epist. Ap. Officiorum omnium, Aug. 1, 1922: AAS 14 (1922), 453
16. Epist. S. C. Stud., Vehementer sane, July 1, 1908: Ench. Cler., N. 821
17. Leo XIII. Lit. Encycli. Providentissimus Deus, Nov. 18, 1893: Acta Leonis XIII 13 (1893), 342; Epist. Plane quidem inteiligis, May 20, 1885, Acta, 5, 63-64; Pius XII, Alloc. Magis quam, Sept. 23, 1951: AAS 43 (1951), 737.